

УДК 37(477)"19/20":070.1(045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-251-256

ПРИБОРА Тетяна Олександрівна –
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3508-3382>
e-mail: pryborat@gmail.com

КУЛИШ Марина Миколаївна –
студент спеціальності 013 Початкова освіта
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3508-3382>
e-mail: marina.kylish449@gmail.com

ГЕНЕЗА ПОНЯТТЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ У ХХ–ХХІ СТОЛІТТІ

Сучасний світ тісно взаємодіє з кіберсередовищем. Фактично, більшість населення Європи кожен день живуть як мінімум у двох світах: реальному і віртуальному. Діти вже з дошкільного віку залучаються до онлайн-середовища, тому важливо, щоб сучасні освітні заклади були готові до впровадження медіаосвіти і формування медіаграмотності молоді. Стаття присвячена генезі поняття медіаграмотності протягом ХХ – ХХІ століття. У ній прослідковується як удосконалення засобів масової інформації, провело до поступової відозміни поняття медіаграмотності: від вміння сприймати інформацію через різні медіа до навичок і знань, які дозволяють людям безпечно та ефективно користуватися різними медійними ресурсами. Кожне поняття, яке використовувалося протягом ХХ–ХХІ ст. співвідносимо з 12 загальними ознаками медіаграмотності: вміння критично оцінювати інформацію, отриману через ЗМІ, та визначати її надійність та правдивість; здатність розуміти різні жанри ЗМІ та аналізувати їхній зміст та структуру; знання та розуміння основних медіатехнологій та здатність використовувати їх для вирішення різних завдань; вміння створювати та розповсюджувати інформацію з використанням ЗМІ та медіатехнологій; здатність спілкуватися та взаємодіяти у віртуальному просторі, дотримуючись етичних та моральних принципів; знання та повага до культурних та етичних норм, пов'язаних з використанням ЗМІ та медіатехнологій, розуміння культурних відмінностей та відмінностей між людьми та групами у різних культурних контекстах, уміння адаптуватися до них при використанні медіа; вміння адаптуватися до нових технологій і умов використання медіа, що змінюються; здатність працювати в команді за допомогою медіатехнологій для спільної роботи над проєктами; вміння орієнтуватися в інформаційному просторі та шукати необхідну інформацію з використанням різних джерел; знання та розуміння правових норм щодо, використання ЗМІ та медіатехнологій; здатність висловлювати свої думки та ідеї з використанням різних медіатехнологій та інструментів; готовність до постійного навчання та вдосконалення своїх медіаграмотних умінь. І вже на цій основі говоримо про його актуальність.

Визначення поняття медіаграмотності не може бути статичним, оскільки швидкими темпами удосконалюється інформаційний простір, тож еволюція поняття медіаграмотності закономірна.

У статті робиться спроба удосконалити зміст медіаграмотності відповідно до сучасних реалій. Під медіаграмотністю розумімо сукупність знань, умінь і навичок з критичної, емпатійної, усвідомленої оцінки інформації та творчого створення власного суспільно корисного контенту.

Ключові слова: медіаграмотність, медіаосвіта, генеза, інформація, віртуальний простір, медіатекст.

PRYBORA Tetyana Olexandrivna –
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate
Professor of the Chair of Preliminary School
and Primary School Education,
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3508-3382>
e-mail: pryborat@gmail.com

KULISH Maryna Mykolaivna –
undergraduate for specialty 013 Primary education
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3508-3382>
e-mail: marina.kylish449@gmail.com

GENESIS OF THE CONCEPT OF 'MEDIA LITERACY' THROUGHOUT THE 20–21ST CENTURIES

Nowadays the world deeply interacts with the cyberspace. Actually, most of the European population every day live in both worlds: real and virtual. Since the pre-school age children get involved in virtual environment therefore it is very important that contemporary educational establishments should be ready to introduce media education and schoolchildren media literacy formation. The article presents the review of media literacy genesis in the 20–21st centuries. It traces how the development of mass media led to gradual change in the concept of media literacy i.e. from the ability to perceive information via different media to skills and knowledge enabling people safely and efficiently use different media resources. Each concept used throughout the 20–21st centuries is brought into correlation with 12 general distinctive features of media literacy namely the ability to critically estimate information obtained from the media and assess its veracity and credibility; the ability to understand different mass media genres, analyse their contents and structure; the awareness and understanding of the basic media technologies and the ability to use them to complete certain tasks; the ability to create and spread information using different mass media and media technologies; the ability to communicate and interact in virtual space keeping to ethical and moral principles; the knowledge of and respect to cultural and ethical norms of using mass media and media technologies, awareness of cultural differences and the differences between people and groups in different cultural contexts and the ability to adapt to them while using media; the adaptability to changing media technologies and media use conditions; the teamwork and co-working skills to jointly work on projects with the help of media technologies; the

ability to orient in the information space and search for necessary information from different sources; the awareness and understanding of legal terms and conditions of using mass media and media technologies; the knowhow to share one's own ideas and opinions applying diverse media technologies and tools; the willingness to constantly learn and improve one's own media literacy skills. Based on this the topicality of the issue is well-grounded.

Due to the rapid development of the information space it is quite natural that the concept of media literacy is evolving as well making the definition of this concept fluent and not stable.

The article presents an attempt to bring the contents of media literacy in accordance with the modern reality. Media literacy is viewed as the complex of knowledge and skill of critical, empathic and aware information assessment and the creation of one's own useful for the public content.

Key words: media literacy, media education, genesis, information space, virtual space, media text.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Під час дослідження україномовних джерел з медіаосвіти та медіаграмотності [3, с. 8; 13, с. 9; 14; 15; 1, с. 47; 2; 7; 8; 9; 19; 16, с. 31-32; 12, с. 34] було визначено, що в нас час перед науковцями серед інших нагальних завдань з медіаграмотності постають два, які може вирішити історико-педагогічне дослідження з даної тематики, а саме: коли вперше було використано термін «медіаграмотність», розвиток даного поняття та універсальні вміння медіаграмотності нашого часу. У на основі аналізу англійських, франкомовних, іспаномовних джерел з медіаграмотності ми спробуємо дати відповіді на ці запитання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні підходи до розуміння медіаграмотності висвітлено в роботах зарубіжних авторів – П. Ауфдерхайде, К. Вілсона, К. Ворснопа, Р. Гоббс, Д. Бакінгема, У. Карлссон, Д. Лафборо, А. Литвін, С. Лівінгстона, М. Лопес, М. МакЛюена, Л. Мастермана, Дж Органіста В. Робака, Х. Родрігеса, Е. Томана, К. Фернандеса, Л. Форс-дейла та вітчизняних – Л. Петрик, О. Волошенюк, В. Іванова, Т. Іванової, Л. Найдьонової, Г. Онковича, Б. Потятинника.

Метою статті є дослідження генези медіаграмотності упродовж ХХ – ХХІ століття. Завдання дослідження полягають у: виявленні перших згадок про поняття медіаграмотності, окресленні зміни основного змісту поняття протягом ХХ – ХХІ століття, формулювання нового змісту поняття медіаграмотності відповідно до сучасних тенденцій.

Для досягнення мети і розв'язання поставлених завдань використовувались теоретичні методи наукового дослідження: аналіз наукової літератури в галузі педагогіки, психології та комунікацій, синтез, узагальнення та порівняння ідеї англійських, американських, іспанських, українських теоретиків і практиків з медіаосвіти та медіаграмотності з метою розуміння основних тенденцій розвитку поняття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «медіаграмотність» набув популярності у ХХІ столітті. У багатьох англійських країнах використовується термін «медіаграмотність» або «медіа-інформаційна грамотність». Поряд із цим використовуються «de l'éducation aux médias», «alfabetización mediática», «La alfabetización mediática e informacional». «mediapadagogic»

Вважається, що термін «медіаграмотність» походить від термінів «критичне бачення» та «візуальна грамотність». У різних країнах іноді вживаються терміни, які вважаються аналогічними

до медіаграмотності: «інформаційна грамотність», «комп'ютерна грамотність» тощо [2, с. 10-14].

Поняття «медіаграмотність» вперше було згадано професором Л. Форсдейлом у 1955 р. Проте самого визначення медіаграмотності на той момент не було дано. У 1962 р. професор англійської мови в Університеті Торонто М. МакЛюен наголосив на необхідності перегляду поняття грамотності: воно повинно було включати вміння сприймати інформацію через різні медіа [19, с. 36; 21, с. 70]. Проте самого визначення на той момент мультимедійної грамотності не було дано. Навіть, якщо б воно і було сформульованим, то на даний момент, вважаємо, що воно б застаріло, оскільки з'явилися нові інформаційно-комунікативні засоби, які застосовуються у школі і видозмінилися медіапродукти, з якими працюють діти.

Наступні пошуки нового поняття і терміну пов'язані професором англійської мови в Університеті Торонто М. МакЛюен (1962) від наголосив на тому, що необхідно переглядати наповнюваність поняття грамотність. Воно повинно включати нове вміння сприймати інформацію через різні медіа і вже гарно досліджені і укорінені уміння письма і читання.[21, с. 70].

Напряму зв'язку медіаграмотності з критичним мисленням продовжив засновник сучасної теорії британської медіаосвіти, консультант Ради Європи і ЮНЕСКО у сфері медіаосвіти Л. Мастерман (1985). Науковець відмічав, що мета медіаосвіти полягає у формуванні критичного мислення та «критичної автономії» [28]. Як ми бачимо, в цьому визначенні відображається одна з ознак сучасної медіаграмотності вміння критично оцінювати інформацію, отриману через ЗМІ, та визначати її надійність та правдивість.

Період з 1962 до 1990 стає періодом пошуку понять, які б відображали повною мірою процес і результат взаємодії з медіа. Відповідно, часто уподібнювалися поняття «медіаосвіта» і «медіаграмотність». На цьому наголошувала голова Асоціації медіаосвіти, науковець з Великої Британії К. Базалгетт. Вона зазначала, що «медіаосвіта» – це процес, а медіаграмотність результат цього процесу [32].

В результаті аналізу понять поданих у той період можемо зазначити, що визначення поняття медіаграмотності базувалося на критичному мисленні, яке полягало в умінні знаходити, аналізувати, порівнювати, систематизувати інформацію та створювати новий контент.

З 1990-х років поступово відбувалося розмежування медіаосвіти і медіаграмотності, що відображено у схемі українського фахівця з медіаосвіти Л. Петрик (2020). Медіаосвіта визна-

чалась як процес, медіапедагогіка, медіадидактика, медіазасоби як інструментарій, а медіаобізнаність, медіаграмотність, медіакомпетентність і медіакультура як результат [9, с. 69].

У 7-9 грудня 1992 р. Національна конференція лідерів з медіаграмотності (присутні 25 осіб, які були громадянами США) – Patricia Aufderheide, Mr. Wally Bowen, Dr. David Considine, Mr. August Coppola, Mr. William V. Costanzo, Mr. J. Francis Davis, Mr. Allen De Bevoise, Dr. Roger Desmond, Ms. Deirdre Downs, Mr. Barry Duncan, Ms. Karin Egan, Mr. Charles Firestone, Dr. George Gerbner, Mr. Steve Goodman, Dr. Ingrid Hamm, Dr. Renee Hobbs, Ms. Karen Jaffe, Ms. Bobbi Kamil Ms. Katharina Kopp, Ms. Roselle Kovitz, Ms. Deborah Leveranz, Dr. Kathryn Montgomery Ms. Marie li Rowe, Mr. Patrick Scott, Ms. Elizabeth Thoman, Ms. Kathleen Tyner Mr. Marc Vinson, Ms. Karen Webster, Ms. Robin White, Mr. Joe Zesbaugh) [30, с.39-41] визначила медіаграмотність як «здатність отримувати доступ, аналізувати, оцінювати та передавати повідомлення в різних формах». Це загальне визначення широко цитується в літературі. Так його у своїх роботах використовують американські науковці, зокрема і професорка комунікаційних студій у Школі комунікації Американського університету у Вашингтоні, засновниця Центру медіа та соціального впливу Школи комунікації. П. (Патрісія) Ауфдерхайде (1993) [17, с.6-7, 9; 20]. Це визначення було актуальним для кінця 90-х років ХХст., однак, якщо проаналізувати його із врахуванням сучасних концепцій медіаграмотності, можна з точністю стверджувати, що йому бракує конкретики, воно не відображає основних ознак медіаграмотності. На нашу думку, це визначення характеризує медіаграмотність з погляду психологічної обробки інформації.

Майже аналогічне визначення медіаграмотності дає Е.Томан (1997). Під поняттям дослідниця розуміє «здатність інтерпретувати та створювати особисте розуміння із сотень, навіть тисяч вербальних і візуальних символів, які ми отримуємо щодня через телебачення, радіо, комп'ютер, газети і журнали, і, звичайно, рекламу. Це здатність вибирати і відбирати, здатність кидати виклик і ставити під сумнів, здатність бути свідомим того, що відбувається навколо, а не бути пасивним, а отже, вразливим» [69]. Як бачимо, в даних визначеннях відображені такі сучасні ознаки медіаграмотності: уміння критично оцінювати інформацію, отриману через ЗМІ, визначити її надійність та правдивість, здатність розуміти різні жанри ЗМІ (новини, репортажі, коментарі тощо) та аналізувати їх структуру і зміст та частково вміння створювати та розповсюджувати інформацію з використанням ЗМІ та медіатехнологій. Однак, цього недостатньо, щоб це визначення можна було використовувати для означення сучасної медіаграмотності.

Дане розуміння медіаграмотності значно не змінюється, але уточнюється ЮНЕСКО (2013). Медіаграмотність – це розуміння та використання засобів масової інформації як наполегливо, так і не наполегливо, включаючи інформоване та критичне розуміння засобів масової інформації, технік, які

вони використовують, та їхніх ефектів. Також здатність читати, аналізувати, оцінювати та виробляти комунікацію в різноманітних медіа-формах (наприклад, телебачення, друк, радіо, комп'ютери тощо). Інше розуміння терміну – це здатність декодувати, аналізувати, оцінювати та виробляти комунікацію в різних формах. [29, с.191] Бути медіаграмотним означає мати мисленнєві та практичні навички, знання і ставлення, які сприяють: розумінню ролі та функцій медіа в демократичному суспільстві; розумінню умов, за яких ці функції можуть бути реалізовані; критичному оцінюванню медіаконтенту; взаємодії з медіа для самовираження, міжкультурного діалогу та демократичної участі; застосуванню навичок, у тому числі навичок роботи з ІКТ, для створення користувацького контенту [29, с. 191].

Інший підхід до розуміння медіаграмотності знаходимо у роботах канадського науковця і консультанта з питань медіаграмотності К. Ворсноп (1996), який розглядав поняття як результат медіаосвіти та наслідок вивчення медіа. Науковець наголошував, що чим більше людина вивчає медіа (за допомогою медіа), то більше вона медіаграмотна, тобто медіаграмотність – це здатність експериментувати, інтерпретувати/аналізувати та створювати медіатексти. Дане визначення висвілює такі два аспекти медіаграмотності як вміння знаходити і обробляти інформацію та вміння створювати власні медіапродукти. І хоч воно теж не враховує всіх аспектів даного поняття, проте зосереджується на діяльнісному підході, що є прогресивним для того часу.

Сучасні науковці англомовних країн визначають поняття «медіаграмотність» як один з видів грамотності інформаційного суспільства і пов'язують його зі здатністю кодувати та декодувати символи, передані через медіа, та можливість синтезувати, аналізувати та створювати опосередковані повідомлення [20]. Дане визначення близьке до цифрової грамотності і розглядає такі уміння медіаграмотності: вміння критично оцінювати інформацію, отриману через ЗМІ, та визначити її надійність і правдивість, вміння створювати та розповсюджувати інформацію з використанням ЗМІ та медіатехнологій і опосередковано вміння орієнтуватися в інформаційному просторі та шукати необхідну інформацію з використанням різних джерел. На нашу думку, дане визначення не відповідає рівню розвитку сучасної медіаграмотності.

Українські науковці А. Литвин, В. Робак (2013) медіаграмотність визначають як це готовність використовувати сукупність знань, умінь, навичок, які сприяють добору, використанню, критичному аналізу, оцінці, створенню й передачі медіаповідомлень у різних видах, формах і жанрах, аналізу складних процесів функціонування медіа в соціумі [4, с. 32].

Найбільш вдалою, на наш погляд, є модель медіаграмотності Р. Гоббс (2010). Розвиваючи цю модель, Р. Гоббс (2010) пропонує основу медіаграмотності, а саме життєві навички, необхідні для участі в інформаційному просторі:

робити відповідальний вибір і отримувати доступ до інформації, знаходячи матеріали та обмінюючись ними, а також осмислюючи інформацію та ідеї; аналізувати повідомлення в різних формах, визначати автора, мету та погляди та оцінювати якість і достовірність контенту; створювати контент у різних формах, використовуючи мову, зображення, звук і нові цифрові інструменти та технології нових цифрових інструментів і технологій; рефлексувати над власною поведінкою та співрозмовника, застосовувати соціальну та етичну відповідальність, дотримуватись етичних принципів; вживати соціальних заходів, працювати індивідуально та у команді, ділитися знаннями та вирішувати проблеми в сім'ї, на роботі та в громаді, брати участь як член громади [24, с. VII–VIII]. Зазначимо, що цією моделлю послуговуються й у наш час.

Відповідно до виділених життєвих навичок Р. Гоббс (2016) вважає, що медіаграмотність оновлює громадянське життя, в якому повага до розмаїття і цінності критичного мислення, співпраці, рефлексії, емпатії, самосвідомості та самоуправління зливаються воедино [24; с. XXI]. Її визначення якісно відрізняється від попередніх, оскільки воно виходить із розуміння, що людина є членом суспільства, воно орієнтоване на альтруїстичну взаємодію, окрім егоїстичних потреб людини у захисті себе та особистої інформації. Це визначення найбільш близьке за своїм змістом до сучасних ознак медіаграмотності, проте і воно не враховує всі аспекти (див рис Б.).

Підтримуючи думку Р. Гоббс, канадська вчена, викладач педагогічної освіти в Західному університеті К. Вілсон (2012) вважає, що медіа та інформаційна грамотність також включає усвідомлення права на доступ до інформації, а також важливості етичного використання інформаційних технологій для спілкування з іншими [33, с. 18]. Зазначимо, що в даному визначенні ми бачимо поєднання двох видів грамотності: інформаційної і медійної, – що є актуальним у наш час, адже у зв'язку спочатку з COVID-19, а потім війною в Україні навчання дітей було спочатку повністю, а потім частково у кіберпросторі. З іншого боку, авторка наголошує на важливості етичного використання інформаційних технологій, що для нашої країни набуло нагального значення з 2018 року. Просування якісного українського контенту як ніколи важливо.

На відміну від Р. Гоббс, науковці Франції виділяють 6 основних компетентностей і модель називається «6 С», тобто «Compréhension, Capacité de jugement critique, Créativité, Consommation, Citoyenneté et Communication interculturelle» («Розуміння, критичне судження, творчість, споживання, громадянськість і міжкультурна комунікація») [26, с. 8]. Тут наголошено на такому важливому аспекті, як міжкультурна комунікація, тобто вміння взаємодіяти, знаходити правильні підходи до представників різних культур.

Поглиблюючи культурологічний підхід, британський вчений, професор університету Л. Д. Бакінгем (2003) ставить під сумнів, чи є особистість ключовим фактором у розумінні того,

як найкраще навчати медіаграмотності. Мету навчання медіаграмотності він вбачає у «наданні дитині постійної можливості рефлексувати над процесами читання та письма, розуміти й аналізувати власний досвід як читача і письменника» [18, с. 41].

Українські науковці В. Іванов, О. Волошенюк та О. Мокрогуз (2016) відстоюють засади американського підходу до медіаграмотності, розуміючи під поняттям сукупність знань, навичок та умінь, що дозволяють аналізувати, критично оцінювати та створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа, а також допомагають людині розуміти й аналізувати складні процеси функціонування медіа в суспільстві. На їхню думку, медіаграмотність охоплює естетичні та креативні навички, інтерактивні навички, навички критичного аналізу та навички безпеки [2, с. 13-14]. Як бачимо, дане визначення охоплює більший перелік ознак медіаграмотності, ніж попередні.

Аналіз контенту з медіаосвіти дослідників експертного центру «Медіа показчик», який об'єднує діяльність різноманітних організацій у сфері медіаграмотності та сприяє співпраці між ними, визначив медіаграмотність як взаємодію чотирьох груп компетентностей: пасивного розуміння медіа, активного використання медіа, взаємодії з іншими за допомогою медіазасобів, ефективного застосування медіа для реалізації власних цілей.

Сучасне визначення терміну відозмінилося у зв'язку з появою з появою нових технологій та вдосконаленням існуючих, які ставлять розвиток мови в новий контекст як зазначають мексиканські вчені Х. Родрігес, М. Лопес, К. Фернандес, Дж. Органіста [31].

У Законі України «Про медіа» медіаграмотність визначається як «навички і знання, які дозволяють людям безпечно та ефективно користуватися різними медійними ресурсами» [11]. Це підкреслює необхідність пристосування до швидкозмінного медійного оточення для досягнення позитивних результатів і уникнення негативних наслідків.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Сучасне поняття медіаграмотності повинно включати діяльнісний, психологічний, етичний та компетентнісний аспекти. Під медіаграмотністю розуміємо сукупність знань, умінь і навичок з критичної, емпатійної, усвідомленої оцінки інформації та творчого створення власного суспільно корисного контенту. Визначення поняття медіаграмотності в наш час не може бути сталим, оскільки швидкими темпами удосконалюється інформаційний простір, тож еволюція поняття медіаграмотності закономірна.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Діденко О. О. Медіаграмотність як необхідна умова формування інформаційної культури учнів початкової школи. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. 2016. Вип. 135. С. 48–51.
2. Іванов В. Ф., Волошенюк О. В. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / за ред. В. В. Різуна. К.: Центр Вільної Преси. 2013. 352 с.

3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція.) (2016) / за ред. Найдьонові Л. А., Слюсаревського М. М. Київ. 2016. 16 с.

4. Литвин А. В., Робак В. С. Завдання медіаосвіти у фахівців з медіаосвіти в Україні: виклики наукової рефлексії, практики, перспективи. *Наукові записки [Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка]*. Серія: Педагогіка. 2013. № 3. С. 31–37. URL: <http://surl.li/kfdyuf>.

5. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: посібник для вчителя / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. Київ: Центр вільної преси, Академія української преси. 2016. 201 с.

6. Медійна грамотність в освітньому процесі ЗЗСО. URL: <https://youtu.be/i2PSFiekWYc>.

7. Мороз О. Формування медіаграмотності учнів молодших класів в умовах нового Державного стандарту початкової освіти. *Педагогіка формування творчої особистості*. 2016. Вип. 48. С. 30–36.

8. Нова українська школа: організація медіаосвіти в початковій школі: навчально-методичний посібник / Старагіна І. П., Волошенюк О. В., Мокрогуз О. П., Ганник О. В. Київ: ПРОПАІПР. 2021. 160 с.

9. Петрик Л. В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до застосування медіазасобів на уроках іноземних мов: дис. ... канд. пед. наук (д-ра філософ.): 13.00.04. Київ. Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2022. 295 с. URL: <http://surl.li/docdkv>.

10. Попова О. В. Медіаграмотність як ключова компетентність в умовах інформаційного суспільства. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 6. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2014. Вип. 17. С. 43–48.

11. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX: станом на 1 січ. 2024 р. *Liga 360*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T222849>.

12. Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. 2023. Вип. 9. 220 с.

13. Сходинки до медіаграмотності: Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 2–4 класів із навчанням українською мовою, а також російською та іншими мовами національних меншин. *Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України, Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України, Академія української преси*. К.: АУП, ЦВП. 2014. 28 с.

14. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 1-2 клас. 2022. 66 с. URL: <http://surl.li/sksdmx>.

15. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 3-4 клас. 2022. 73 с. URL: <http://surl.li/rxcfbp>.

16. Янкович О. І. Медіаосвіта в загальноосвітній школі. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2016. 160 с.

17. Aufderheide P. Media literacy: A report of the national leadership conference on media literacy / ed. P. Aufderheide. Aspen, CO: Aspen Institute. 1993. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED365294>.

18. Buckingham D. Media education. Literacy, learning and contemporary culture. Cambridge: Polity. 2003. 232 p.

19. Carlsson U. Media and Information Literacy: Field of Knowledge, Concepts and History. *Understanding Media and Information Literacy (MIL) in the Digital Age*. University of Gothenburg. Department of Journalism, Media and Communication (JMG). 2019. pp. 37–56.

20. Christ W. G., Potter W. J. Media literacy, media education, and the academy. *Journal of Communication*. 2006. Vol. 48. Issue 1. pp. 5–15.

21. Culkin J. M. A schoolman's guide to Marshall McLuhan. *The Saturday Review*, 1967. С. 51–53, 70–72. URL: <http://surl.li/kfosg>.

22. Grimes D. R. Health disinformation & socialmedia The crucial role of information hygiene in mitigating conspiracy theory and infodemics. *EMBO REPORTS*, 2020. Is. 21. 11, pp. 5181.

23. Hobbs R. Digital and Media Literacy: A Plan of Action. Washington, DC: The Aspen Institute. 2010. URL: <http://surl.li/qqwvhe>.

24. Hobbs R. Foreword // *Populism, Media and Education: Challenging discrimination in contemporary digital societies* / ed. M. Ranieri. London: Routledge. 2016. pp. XVII–XXI.

25. Hobbs R. Media and Meaning-Making in the Fake News Age. Project Information Literacy Smart (PIL). Interview by A. Head and M. MacMillan. 2018. URL: <https://www.projectinfolit.org/renee-hobbs-smart-talk.html>.

26. L'education aux médias. URL: <https://rm.coe.int/1680783bc5>.

27. Livingstone S. Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies. *The Communication Review*. 2004. Vol. 7. Issue 1. P. 3–14.

28. Masterman L. Teaching the Media. London: Comedia Publishing Group, 1985. 341 p.

29. Media and Information Literacy. *Policy and Strategy Guidelines*. Paris: UNESCO. 2013. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000225606>.

30. Media Literacy from Activism to Exploration Background Paper for The National Leadership Conference on Media Literacy / by J. Francis Davis. Maryland: The Aspen Institute Wye Center Queenstown (December 7-9, 1992) URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED365294.pdf>.

31. Rodríguez J., López M., Fernández K. Organista J. Un acercamiento conceptual entre tres tipos de alfabetización: informática, tecnológica e informacional. *Texto Livre. Linguagem e Tecnologia* The National Association for Media Literacy Education unites a community of educators committed to advancing media literacy education. 2021. Vol. 4. № 1. P. 1-19. URL: <http://surl.li/tlbhgc>.

32. Teaching Media in Primary School / ed. by C. Bazalgette. London. Sage Publication Ltd. 2010. 152 p.

33. Wilson C. Alfabetización mediática e informacional: proyecciones didácticas. URL: <http://surl.li/cfhhoc>

REFERENCES

1. Didenko, O. O. (2016). Mediahramotnist yak neobkhdna umova formuvannia informatsiinoi kultury uchniv pochatkovoi shkoly [Media literacy as an essential condition for the formation of the primary schoolchildren information culture]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka*. Vyp. 135. S. 48–51. [in Ukrainian]

2. Ivanov, V. F., Volosheniuk, O. V. (2013). Mediaosvita ta mediahramotnist: pidruchnyk [Media education and media literacy: a textbook] / za red. V. V. Rizuna. K.: Tsentr Vilnoi Presy. 352 s. [in Ukrainian]

3. Kontsepsiia vprovadzhenia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) [The concept of introduction of media education in Ukraine (new version)] (2016) / za red. Naidonovoi L. A., Sliusarevskoho M. M. Kyiv. 16 s. [in Ukrainian]

4. Lytvyn, A. V., Robak, V. Ye. (2013). Zavdannia mediaosvity u fakhivtsiv z mediaosvity v Ukraini: vyklyky naukovoi refleksii, praktyky, perspektyvy [Media education tasks for media education specialists in Ukraine: challenges of scientific reflection, practice, prospects]. *Naukovi zapysky [Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka]*. Serii: Pedahohika. № 3. S. 31–37. URL: <http://surl.li/kfdyuf>. [in Ukrainian]

5. Mediahramotnist na urokakh suspilnykh dystsyplin: posibnyk dlia vchytelia [Media literacy at the social subjects classes: a teacher guide]. (2016) / za red. V. Ivanova, O. Volosheniuk, O. Mokrohuza. Kyiv: Tsentr vilnoi presy, Akademiia ukrainskoi presy. 201 s. [in Ukrainian]

6. Mediina hramotnist v osvitnomu protsesi ZZSO [Media literacy in comprehensive school educational process]. URL: <https://youtu.be/i2PSFiekWYc>. [in Ukrainian]

7. Moroz, O. (2016). Formuvannya mediahramotnosti uchniv molodshykh klasiv v umovakh novoho Derzhavnogo standartu pochatkovoї osvity [Teaching media literacy in primary schoolchildren under the conditions of the new State Standard of Primary Education]. Pedahohika formuvannya tvorchoї osobystosti. Vyp. 48. S. 30–36. [in Ukrainian]

8. Nova ukrainska shkola (2021): orhanizatsiia mediaosvity v pochatkovii shkoli: navchalno-metodychnyi posibnyk [New Ukrainian school (2021): organization of media education in primary school: a teaching guide]. / Starahina I. P., Volosheniuk O. V., Mokrohuz O. P., Hanyk O. V. Kyiv: PROPAPIR. 160 s. [in Ukrainian]

9. Petryk, L. V. (2020). Pidhotovka maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly do zastosuvannya mediazasobiv na urokakh inozemnykh mov: dys. ... kand. ped. nauk (d-ra filosof.): 13.00.04 [Preparation of future primary school teacher for the use of media tools at the foreign language lessons: a dissertation for candidate of pedagogical Sciences (PhD)]. Kyiv. Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka, Kyiv, 295 s. URL: <http://surl.li/docdkv>. [in Ukrainian]

10. Popova, O. V. (2014). Mediahramotnist yak kliuchova kompetentnist v umovakh informatsiynoho suspilstva [Media literacy as a key competence in information society]. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 6. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. Vyp. 17. S. 43–48. [in Ukrainian]

11. Pro media: Zakon Ukrainy vid 13.12.2022 № 2849-IX: stanom na 1 sich. 2024 r. [The Law of Ukraine On media]. Liga 360. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T222849>. [in Ukrainian]

12. Rozvytok osobystosti molodshoho shkoliara: suchasni realii ta perspektyvy: materialy naukovo-praktychnoi internet-konferentsii molodykh naukovtsiv ta studentiv. [Younger schoolchild's personality development: modern reality and prospects]. (2023). Vyp. 9. 220 s. [in Ukrainian]

13. Skhodynyky do mediahramotnosti (2014): Prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv 2–4 klasiv iz navchanniam ukrainskoїu movoiu, a takozh rosiiskoiu ta inshymy movamy natsionalnykh menshyn [Steps to media literacy: the programme for comprehensive schools grades 2–4 with educational process done in Ukrainian as well as Russian and other ethnic minorities languages]. Instytut innovatsiinykh tekhnolohii i zmistu osvity Ministerstva osvity i nauky Ukrainy, Instytut pedahohichnoi osvity ta osvity doroslykh Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, Akademiia ukrainskoi presy. K.: AUP, TsVP. 2014. 28 s. [in Ukrainian]

14. Typova osvitnia prohrama, rozroblena pid kerivnytstvom Shyiana R. B. 1-2 klas. [A typical education programme for grades 1–2 by Shyian R. B.] (2022). 66 s. URL: <http://surl.li/sksdmx>. [in Ukrainian]

15. Typova osvitnia prohrama, rozroblena pid kerivnytstvom Shyiana R. B. 3-4 klas. [A typical education programme for grades 3–4 by Shyian R. B.] (2022). 73 s. URL: <http://surl.li/pxcfpb>. [in Ukrainian]

16. Yankovych, O. I. (2016). Mediaosvita v zahalnoosvitnii shkoli [Media education in comprehensive school]. Ternopil: TNPU im. V. Hnatiuka. 160 s. [in Ukrainian]

17. Aufderheide, P. (1993). Media literacy: A report of the national leadership conference on media literacy / ed. P. Aufderheide. Aspen, CO: Aspen Institute. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED365294>. [in English]

18. Buckingham, D. (2003). Media education. Literacy, learning and contemporary culture. Cambridge: Polity. 232 p. [in English]

19. Carlsson, U. (2019). Media and Information Literacy: Field of Knowledge, Concepts and History. Understanding Media and Information Literacy (MIL) in the Digital Age. University of Gothenburg. Department of Journalism, Media and Communication (JMG). pp. 37–56. [in English]

20. Christ W. G., Potter, W. J. (2006). Media literacy, media education, and the academy. Journal of Communication. Vol. 48. Issue 1. pp. 5–15. [in English]

21. Culkin J. M. (1967). A schoolman's guide to Marshall McLuhan. *The Saturday Review*, C. 51–53, 70–72. URL: <http://surl.li/kfoosg>. [in English]

22. Grimes, D. R. (2020). Health disinformation & socialmedia The crucial role of information hygiene in mitigating conspiracy theory and infodemics. EMBORREPORTS, Is. 21. 11, pp. 5181. [in English]

23. Hobbs, R. (2010). Digital and Media Literacy: A Plan of Action. Washington, DC: The Aspen Institute. 2010. URL: <http://surl.li/qqwvhe>. [in English]

24. Hobbs, R. (2016). Foreword // Populism, Media and Education: Challenging discrimination in contemporary digital societies / ed. M. Ranieri. London: Routledge. pp. XVII–XXI. [in English]

25. Hobbs, R. (2018). Media and Meaning-Making in the Fake News Age. Project Information Literacy Smart (PIL). Interview by A. Head and M. MacMillan. URL: <https://www.projectinfolit.org/renee-hobbs-smart-talk.html>. [in English]

26. L'education aux médias. URL: <https://rm.coe.int/1680783bc5>. [in English]

27. Livingstone, S. (2004). Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies. The Communication Review. Vol. 7. Issue 1. P. 3–14. [in English]

28. Masterman, L. (1985). Teaching the Media. London: Comedia Publishing Group, 341 p. [in English]

29. Media and Information Literacy. Policy and Strategy Guidelines. Paris: UNESCO. 2013. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000225606>. [in English]

30. Media Literacy from Activism to Exploration Background Paper for The National Leadership Conference on Media Literacy / by J. Francis Davis. Maryland: The Aspen Institute Wye Center Queenstown (December 7-9, 1992) URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED365294.pdf>. [in English]

31. Rodríguez, J., López, M., Fernández, K. Organista, J. (2021). Un acercamiento conceptual entre tres tipos de alfabetización: informática, tecnológica e informacional. Texto Livre. Linguagem e Tecnologia The National Association for Media Literacy Education unites a community of educators committed to advancing media literacy education. Vol. 4. № 1. P. 1-19. URL: <http://surl.li/tlbhgc>. [in English]

32. Teaching Media in Primary School (2010). / ed. by C. Bazalgette. London. Sage Publication Ltd. 152 p. [in English]

33. Wilson, C. Alfabetización mediática e informacional: proyecciones didácticas. URL: <http://surl.li/cfhhoc>. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ПРИБОРА Тетяна Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: зарубіжна та вітчизняна історія педагогіки, педагогічна ергономіка.

КУЛІШ Маріна Миколаївна – студент спеціальності 013 Початкова освіта Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: зарубіжна та вітчизняна педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

PRYBORA Tetyana Olexandrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Chair of Preliminary School and Primary School Education, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: foreign and national pedagogy, educational ergonomics.

KULISH Maryna Mykolaivna – undergraduate for specialty 013 Primary education Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: foreign and national pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 17.08.2024 р.